

Osnovne karakteristike sistema rukovođenja opštenarodnom odbranom SFRJ

(»VOJNO DELO« br. 2/75)

... Osnovne determinante sistema rukovođenja opštenarodnom odbranom u nas određene su karakterom našeg celokupnog društvenog bića, karakterom društveno-političkog i ekonomskog sistema, te položajem i pravima radnog čoveka i građanina i njihovih asocijacija (organizacija udruženog rada, mesnih zajednica i drugih samoupravnih organizacija i zajednica, kao i društveno-političkih zajednica). Socijalistički, samoupravni i demokratski karakter jugoslovenske zajednice naroda i narodnosti temeljni su preduslov doktrine, strategije, organizacije i celokupnog ispoljavanja opštenarodne odbrane.

Socijalistički, samoupravni i demokratski karakter jugoslovenske zajednice naroda i narodnosti kao opšti okvir kvalitativno novih društvenih odnosa na kojima se temelji celokupna politička, ekonomska i pravna struktura i organizacija društva osnov je ne samo za kvalitativno novu organizaciju već i pojmovanje odbrane. Ovo se podjednako odnosi kako na oružane snage tako i na sve druge komponente odbrane, uključujući i sistem rukovođenja. U meri u kojoj se naše društvo uspešno razvija na samoupravnim principima — u toj meri se menjaju, izgrađuju, razvijaju i materijalizuju novi odnosi i u oblasti odbrambene funkcije.

Pored toga, kada se govori o elementima koji predodređuju sistem rukovođenja opštenarodnom odbranom, potrebno je istaći da određeni, opredeljujući uticaj na taj sistem ima i karakter savremenog rata kao sveopšteg i sveobuhvatnog sukoba u kojem nestaju granice između frontova i pozadine, a time i između naroda i njegovih oružanih snaga, između oružane borbe i svih drugih oblika borbe i otpora i angažovanja u sveopštem suprotstavljanju agresoru.

Po čemu naš društveno-politički sistem implicira kvalitetnosta i u teoriji i u praksi nepoznata, ili skoro nepoznata, rešenja i principe rukovođenja odbranom?

Naše društveno-političko uređenje sadrži bitna svojstva koja uslovljavaju nov sistem rukovođenja odbrambenom funkcijom kako u pripremama za odbranu tako i u opštenarodnom otporu u slučaju.

agresije i rata. Ova uslovljenost određena je, pre svega, takvim političko-pravnim karakterom našeg društvenog uređenja u kojem su svi subjekti društva stvarni nosioci i aktivni činioci, organizatori i izvršioci u razvoju celokupnog društvenog bića. To znači da su svi subjekti samoupravnog društva istovremeno i odlučujući činioci i u oblasti odbrane, po čemu opštenarodna odbrana predstavlja integralni deo našeg ideološko-političkog programa o izgradnji novog, humanog, demokratskog, socijalističkog, samoupravnog društva. Odbrana se nalazi u funkciji tog i takvog društva kao i sve druge njegove funkcije (ekonomske, socijalne, kulturne itd.). Ona se izražava i ispoljava kroz sve funkcije društva, ali i kao njegova posebna funkcija (kroz posebno organizovane snage odbrane).

Samoupravni karakter jugoslovenske zajednice naroda i narodnosti, kao njeno bitno i fundamentalno svojstvo, u sferi narodne odbrane manifestuje se kao samoupravno pravo svih subjekata zajednice na odbranu slobode i nezavisnosti naroda i narodnosti i društvenih i materijalnih tekovina socijalističke izgradnje. Atribut opštenarodna odbrana, zapravo, upotrebljen je da bi se pobliže označio socijalno-klasni i nacionalni karakter priprema društva za odbranu. Međutim, tim atributom je izražena i identičnost odbrane sa osnovnim, pojedinačnim i opštim interesima svih radnih ljudi i građana, svih naroda i narodnosti i svih organa i organizacija jugoslovenskog samoupravnog društva.

Prema ustavnoj i zakonskoj definiciji pojma opštenarodne odbrane svi radni ljudi i građani Jugoslavije, organizacije udruženog rada, mesne zajednice i druge samoupravne organizacije i zajednice, društveno-političke zajednice i društveno-političke i društvene organizacije nosioci su prava i aktivni činioci, organizatori i izvršioci mera u oblasti opštenarodne odbrane...

... Ne ulazeći detaljnije u pravno-političku analizu opštenarodne odbrane kao integralne funkcije našeg društveno-političkog sistema, za predmet rukovođenja njome od posebnog značaja mogu biti sledeće konstatacije.

Prvo, prava i dužnosti u oblasti opštenarodne odbrane, koja imaju subjekti našeg društveno-političkog sistema (građani, osnovne organizacije udruženog rada, mesne zajednice i druge samoupravne organizacije i zajednice, društveno-političke zajednice i dr.), javljaju se kao njihova izvorna prava i dužnosti, kao neotuđeni elemenat samoupravnih prava. Radni ljudi i građani to svoje pravo i dužnosti ostvaruju u osnovnoj organizaciji udruženog rada i mesnoj zajednici neposredno, a u opštini, autonomnoj pokrajini, republici i Federaciji putem svojih delegacija i delegata.

Drugo, pored opšte usvojene pretpostavke da samoupravno društvo omogućava najšire, pa time u krajnjoj konsekvenci i najefikasnije sprovođenje odbrambenih priprema u miru i vođenje oružane borbe i drugih raznovrsnih oblika borbe i pružanja otpora u ratu — sistem samoupravnih odnosa ne isključuje, već ima za pretpostavku jedinstvo zamisli i programa pripremnih mera u oblasti opštenarodne odbrane na nivou opština, a i na nivou socijalističkih republika i pokrajina, odnosno Federacije. Nadležnost širih društveno-političkih zajednica u oblasti opštenarodne odbrane proizvod su izvedenih, odnosno prenesenih prava osnovnih subjekata društva na šire asocijacije u interesu onih poslova koji se moraju zajednički obavljati da bi se obezbedila maksimalna efikasnost odbrane.

U takvom kontekstu utvrđene su i nadležnosti i funkcije organa Federacije u oblasti opštenarodne odbrane, koje se sastoje u izvedenom pravu i obavezi da utvrđuju osnove planova i pripremnih mera za odbranu zemlje i smernice za preduzimanje mera priprema i mobilisanje izvora i snaga zemlje za odbranu; da usklađuju planove i mere društveno-političkih zajednica, organizacija udruženog rada i drugih samoupravnih organizacija i zajednica; da utvrđuju postojanje neposredne ratne opasnosti; da naređuju opštu i delimičnu mobilizaciju i proglašavaju ratno stanje; da preko Predsednika Republike, ostvaruju rukovođenje i komandovanje oružanim snagama SFRJ u miru i ratu.

Treće, socijalističke republike i autonomne pokrajine i uže društveno-političke zajednice neposredni su nosioci poslova i organizatori svih priprema opštenarodne odbrane na svojim područjima sem, razume se, onih poslova koji se u zajedničkom interesu ostvaruju preko organa Federacije. Osim toga, republike i pokrajine i uže društveno-političke zajednice (međuopštinske zajednice i opštine) u slučaju napada na zemlju rukovode opštenarodnim otporom na svojoj teritoriji, i to kako oružanom borbom tako i svim drugim vidovima i oblicima borbe i otpora agresoru. Obe ove funkcije one obavljaju u skladu sa jedinstvenim osnovama sistema i planova odbrane SFRJ, te u skladu sa opštom idejom i politikom odbrane zemlje, utvrđenom od strane organa Federacije.

Četvrto, osnovne organizacije udruženog rada i mesne zajednice kao temeljne ćelije samoupravljanja u društvu, opštine kao osnovne društveno-političke zajednice u okviru kojih se ostvaruju zajednički interesi radnih ljudi i građana, socijalističke republike i autonomne pokrajine kao suverene države naroda i narodnosti i kao samoupravne društvene zajednice i, najзад, Socijalistička Federa-

tivna Republika Jugoslavija kao zajednica ravnopravnih naroda i narodnosti, kao zajednica njihovih država — *istovremeno su samostalni i jedinstveni faktori sistema opštenarodne odbrane*. To rukovođenju opštenarodnom odbranom daje kvalitativno nov smisao i sadržaj.

Peto, načelo jedinstva sistema i jedinstvenih osnova planova i pripremnih mera u oblasti opštenarodne odbrane opredeljuje specifičan položaj JNA u sistemu opštenarodne odbrane. Po svom položaju, ulozi i nameni u tom sistemu ona se javlja kao zajednička oružana sila svih naroda i narodnosti i svih radnih ljudi i građana Jugoslavije, ali sa primarnim zadatkom da svojom neprekidnom borbom gotovošću u miru i svojim načinom dejstva na celoj teritoriji Jugoslavije u slučaju agresije stvori uslove za uspešni prelazak na ratno stanje svih komponenata i činilaca opštenarodne odbrane, odnosno društva kao celine. Kao elemenat zajedničkog interesa naše jugoslovenske višenacionalne zajednice, *JNA se i u pogledu rukovođenja njome* javlja kao elemenat federativnog uređenja naše zemlje.

Šesto, sistem rukovođenja opštenarodnom odbranom u nas opredeljen je i opštom političkom koncepcijom na kojoj insistiramo kao nezavisna i nesvrstana zemlja. Nepripadanje postojećim vojnopolitičkim savezima i nesvrstavanje u vojne blokove upućuju našu zemlju na sopstvene snage i sredstva, što zahteva maksimalnu mobilizaciju svih ljudskih i materijalnih potencijala u pripremanju zemlje za odbranu i u suprotstavljanju agresoru...

DUŠAN MILJANIĆ

Jadransko vojište i mornarica NOVJ u vojno-političkoj strategiji NOR

(»VOJNO DELO« br. 2/76)

... Jedna od posebnih karakteristika rata na moru jeste ta što se na njemu neprekidno dešavaju mnoge aktivnosti koje su od krupnog značaja, a naročito ako su one sredstvo i uslov za realizaciju i usklađivanje međusavezničkih napora za cijeli tok rata ili jedan nje-